VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia – diplomacie

Nová Evropa a noví Evropané: společensko-bezpečnostní dopady muslimské a asijské imigrace do velkých zemí západní Evropy

(bakalářská práce)

Autor: **Jan Werner**

Vedoucí práce: **Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D.**

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a vyznačil všechny citace z pramenů.

V Praze dne

Jan Werner

Poděkování

Na tomto místě bych rád vyjádřil svou upřímnou vděčnost vedoucí této práce Mgr. Ing. Radce Drulákové, Ph.D. za vstřícnost, cenné rady a připomínky, jež práci ušetřily celou řadu věcných i formálních chyb.

Jan Werner

Abstrakt

Střety většinových společností a kulturně odlišných imigrantů představují jeden z klíčových problémů, kterým dnešní Evropa musí čelit. Tato bakalářská práce se jej snaží analyzovat z hlediska societální bezpečnosti, a to v kontextu velkých zemích západní Evropy – Spojeného království, Francie, Itálie, Španělska a Německa. S využitím poznatků z různých oborů je pro každý stát zachycena identita přistěhovalců muslimského a asijského původu a hlouběji rozebrány jejich vzájemné vztahy s přijímající společností. V poslední kapitole jsou modely jednotlivých států srovnány z hlediska společenské bezpečnosti; jsou také vysloveny hlavní prognózy pro krátkodobý i dlouhodobý vývoj societálně-bezpečnostních dopadů asijské a muslimské imigrace a základní východiska pro efektivnější integrační proces.

Klíčová slova: společenská (societální) bezpečnost, identita, imigrace, integrace, muslimové, Asiati, západní Evropa, Spojené království, Německo, Francie, Itálie, Španělsko

Abstract

Conflicts between majority societies and culturally different immigrants represent one of the key problems that today's Europe has to face. This bachelor thesis tries to analyze the subject from the societal security viewpoint in the context of the big Western European countries – United Kingdom, France, Italy, Spain and Germany. Knowledge from different disciplines is used to represent immigrants' identities and their relations with the host society in each of the countries. The last chapter is then devoted to a comparison of the societal security patterns in Western Europe; also, the main short- and long-term prognoses of the Muslim and Asian immigrations' impacts on societal security are presented and the basic starting points for a more effective integration process are defined.

Key words: societal security, identity, immigration, integration, Muslims, Asians, Western Europe, United Kingdom, Germany, France, Italy, Spain

Obsah

Úvod **6**

1 Metodická a teoretická východiska **8**

1.1 Societální bezpečnost 8

1.2 Struktura identity v Evropě 10

1.3 Asijští a muslimští imigranti a proměny jejich identit v migračních procesech 11

1.4 Integrační postoje přijímajících společností 12

1.5 Teoretické aspekty multikulturalismu a jeho hlavní kritika 14

2 Muslimští a asijští imigranti v kontextu jižní Evropy **16**

2.1 Ekonomická a sociální integrace Asiatů a muslimů 16

2.2 Postoj většinových společností k přistěhovalcům 18

2.3 Identita asijských a muslimských imigrantů v jihoevropském kontextu 20

2.4 Problematika imigrantů druhé generace 21

3 Asijská a muslimská imigrace do Spojeného království **23**

3.1 Imigrační a integrační opatření Spojeného království 23

3.2 Postoje většinové společnosti a formování přistěhovalecké identity 24

3.3 Ghettizace a problematika mladých generací 26

4 Situace přistěhovalců ve Spolkové republice Německo **28**

4.1 Vztah domácích k hostům: většinová společnost a politická scéna 29

4.2 Identita německých přistěhovalců a její proměny 31

5 Srovnání společensky-bezpečnostních situací v kontextu západní Evropy **33**

5.1 Společensko-bezpečnostní předpoklady přijímajících společností 33

5.2 Prognózy společensko-bezpečnostního vývoje přijímajících společností 34

5.3 Teoretická východiska pro dlouhodobá řešení napětí mezi většinovou společností a kulturně odlišnými přistěhovalci 36

Závěr **37**

Bibliografie **39**

Úvod

„Life is like riding a bicycle. To keep your balance you must keep moving"
Albert Einstein

Migrace je starší než lidstvo samo. Kdyby před miliony let předkové člověka neopustili Afriku, realita dnešního světa by patrně byla velmi odlišná. Přesto s sebou ještě dnes velké přesuny lidí přináší četná rizika a z hlediska mezinárodních vztahů i vnitrostátních politik jsou jedním z nejdůležitějších i nejožehavějších témat.

Tato práce si klade za cíl zhodnotit a rozebrat společensky-bezpečnostní dopady příchodu kulturně odlišných migrantů do velkých zemí západní Evropy. Pojem „západní Evropa" bude interpretován ve standardním, politickém smyslu. Velkými zeměmi tedy budou myšleny Velká Británie, Francie, Španělsko, Německo a Itálie. Volba těchto zemí není náhodná: předně se jedná o klíčové hráče Evropské unie, kteří mají s imigrací dlouhodobé zkušenosti a jejichž postoje budou zásadní při vytváření společných evropských politik. Zároveň je v jejich kontextu (díky velikosti populace) společenské prostředí čitelnější, obsahuje široké spektrum všech možných názorů a umožňuje snadněji pochopit, jaké jsou mechanismy, které provází imigraci a integraci kulturně odlišných skupin. Posledními důvody pro volbu těchto zemí jsou i omezený rozsah této práce, v jehož rámci je možné srovnávat jen ty nejvýznamnější případy (rozhodně by bylo zajímavé analýzu rozšířit i na země severní Evropy, konkrétně Švédsko a Dánsko, či některé menší země Evropy západní, zejm. Nizozemí, Belgii a Švýcarsko), a jazykové možnosti, předchozí znalosti a osobní vztah autora k některým z analyzovaných zemí.

Následující text bude strukturován do pěti hlavních kapitol. První bude zaměřená na vymezení konceptu společenské bezpečnosti, jeho ústřední pojem – identitu – a hlavní integrační přístupy přijímajících společností. Následovat bude jediná, společná kapitola věnovaná zemím jižní (resp. jihozápadní) Evropy. K souhrnnému pojednání je vhodné přistoupit opět především z důvodu omezeného rozsahu práce, ale také vzhledem k tomu, že modely všech třech zemí – Francie, Itálie i Španělska – jsou poměrně podobné. Ve třetí

a čtvrté části budou zvlášť popsány situace ve Velké Británii a Německu. Poslední kapitola bude obsahovat srovnání všech analyzovaných zemí z různých hledisek, hlavní prognózy do budoucna a základní teoretická východiska pro podnícení funkčního integračního procesu.

Na samém konci úvodu je konečně na místě zdůraznit, že účelem tohoto textu není do detailu popisovat vládní politiky ani statistický vývoj jednotlivých migrací. „Tvrdá“ data se zde objevují, jen pokud můžou zpracovávanou tématiku obohatit, středem pozornosti však zůstává pochopení a popis procesů za nimi. Tomu bude odpovídat složení kapitol i použité literatury. Při práci byly využity zejména odborné články a zprávy vládních i nevládních badatelů v různých oborech. Méně jsou již zastoupeny monografie, téma společenské bezpečnosti v otázce přistěhovalectví přece jen dosud není výrazněji zpracováno. Stejně tak se mezi zdroji práce neobjevují komparativní články srovnávající societálně-bezpečnostní situaci různých kulturně odlišných imigrantů v kontextu více (srovnatelných) zemí; současný výzkum totiž podobné články postrádá.

1 Metodická a teoretická východiska

1.1 Societální bezpečnost

Prvním pojmem, který je pro účely této práce nutné definovat je „společenská bezpečnost“ (*societal security*). Tento koncept vychází z moderního, multi-dimenzionálního pojetí bezpečnosti a jeho duchovní otcové – Buzan, Waever, de Wilde – jej definují jako novou část bezpečnostního spektra, která již nepoužívá jako referenční objekty státy či národy (v klasickém slova smyslu), nýbrž jednotlivé společnosti.[1] Společnosti jsou pak v rámci této teorie chápány jako *„společenství, s nimiž se jedinci identifikují“*[2]: vzájemné odlišnosti skupin, které spolu z různých důvodů musí soužít, se proto potenciálně stávají bezpečnostním rizikem pro daný stát či území a mohou vyústit v konflikty nejrůznějšího typu. Velmi důležitou roli v uvedené definici zaujímá slovo „identifikují“. Jedná se o těžko měřitelné (neexaktní) vyjádření, protože stupeň identifikace s určitou společností se u jejích jednotlivých jedinců může do značné míry lišit. Identita je proto chápána jako určitá představa, jež členové společnosti sdílí a která může (ale nemusí) mít reálný původ; každopádně však vzbuzuje v jedincích pocit *„identifikace s určitým společenstvím prostřednictvím zdůraznění jistých rysů a vlastností“*[3]. Právě studium kolektivní (společné) identity skupin obyvatelstva, tzv. *„we identities“*[4], a posouzení obecné úrovně pocitu sounáležitosti jedince se společností, ve které žije, se přitom stává metodou pro studium societální bezpečnosti a vyhodnocení společenských rizik.

Podobně laděné úvahy se nezávisle na výše zmiňovaných autorech snaží obhájit i S. Huntington ve své knize *Střet civilizací*. Její ústřední tezí je, že *„kultura a kulturní identity, které jsou v nejširším ohledu zároveň identitami civilizačními, utvářejí ve světě po*

---

[1] Buzan, B., Waever O., de Wilde, J. (1998, česky 2005). *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu, str. 139*
[2] ibid., *str. 140*
[3] ibid., *str. 141*
[4] ibid., *str. 140*

studené válce vzorce soudržnosti, rozpadu a konfliktu"[5]. Po studené válce se totiž podle Huntingtona výrazně změnila odpověď velké části lidstva na jednoduchou, ale zcela klíčovou otázku *„kdo jsme?"*[6]. Místo ideologické odpovědi založené na podpoře jedné či druhé světové mocnosti, se totiž ve všech koutech světa opět probudily původní – kulturní, náboženské – identity, které dnes tvoří základ velké části všech partnerství a nepřátelství na vnitrostátní i mezinárodní úrovni. Hlavních civilizací Huntington rozlišuje devět, pro účely této práce jsou podstatné čtyři: západní (v zemích, které imigranty přijímají), islámská (pro muslimské imigranty), konfuciánská (pro východoasijské imigranty zejména z Číny a Vietnamu) a hinduistická (pro indické přistěhovalce).

Huntingtonův systém civilizací je však třeba dále uvést na pravou míru: jak již bylo řečeno, identitu lze charakterizovat jako silně individuální pojem, Huntington však pro svoji teorii používá poměrně vysokou míru zobecnění. To je sice pochopitelné, chceme-li teoretický přístup aplikovat na velké společenské celky, potažmo celý svět, u mezních případů (mezi které problematika imigrantů dozajisté spadá) je však nutné jej poněkud upřesnit – z celé řady souvisejících teorií lze dnes zřejmě za nejvěrnější nástroj pro studium mezikulturního přesunu migrantů označit teorie transnacionální migrace. Identita se v tomto procesu stává extrémně proměnlivou a svět migranta je – zejména díky novým informačním technologiím – na pomezí několika existujících kultur[7] (včetně např. vzniku tzv. *„mnohočetných identit"*[8]). U těchto změn navíc výraznou roli hraje jak samotný přístup přistěhovalce (nebo celého společenství, do něhož patří), tak chování „Druhých" (přijímajících společností). Jak uvádí Szaló, *„zkušenosti získávané na různých místech prostřednictvím různých prostředí významů rozšiřují, chceme-li obohacují, kulturní repertoár – zásobu vědění a kompetencí – jednotlivců, a tím pádem také působí na sebe-*

---

[5] Huntington, S. P. (1996, česky 2001). *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu, str. 12*

[6] ibid., *str. 14*

[7] Szaló, C. (2007). *Transnacionální migrace, str. 111*

[8] Ma, L. J. C. (2003). *Space, Place and Transnationalism in the Chinese Diaspora, str. 35*

N.B. – všechny překlady přímých citací z cizojazyčných zdrojů v této práci jsou dílem autora

pojetí a na prožívání příslušnosti těchto jednotlivců"[9] a *„jelikož každá identita (migrantů) je vztahovým jevem, proměna vztahů k druhým nenechává nedotčené ani jejich vlastní sebe-pojetí"*[10].

Je-li Huntingtonova teorie velmi obecná, teoretici transnacionálních migrací jsou naopak ve svých textech značně partikularističtí. Pro vyhodnocení societálních hrozeb je přitom nezbytný poněkud obojetný přístup. Skupinová identita – jakkoli proměnlivá – tedy tvoří jádro společensko-bezpečnostního komplexu či dokonce, jak píše Fukuyama, *„ústředním prvkem moderní politiky identity jsou požadavky o uznání jednotlivých skupinových identit"*[11].

1.2 Struktura identity v Evropě

Evropská kulturní identita je v kontextu dnešního světa jednou z nejsložitějších vůbec: národní identity, které zde po staletí tvořily a tvoří nejsilnější způsob identifikace jedince se společností, totiž v současné době procházejí značnou krizí. Samotný pojem národní identita pak není jednoduché definovat a mnohé z jeho tradičních součástí jsou současným demograficko-etnickým vývojem značně zpochybňovány. Na rozdíl od severoamerického pojetí, kde se příslušníkem komunity stává, kdokoli přijme místní hodnoty, totiž není zcela jasné, co z člověka činí Evropana a jak se jím lze stát. A tak, zatímco se vlády i jednotlivci donedávna oficiálně přikláněli k rétorice multikulturalismu, v praxi spíše evropská identita zůstala *„nepřístupná pro nově příchozí, kteří nesdílejí etnicitu a náboženský původ místních"*[12].

---

[9] Szaló, C. (2007). *Transnacionální migrace, str. 109*

[10] ibid.

[11] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 9; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

[12] ibid., *str. 17*

Právě rozpor mezi teoretickým uvažováním a praktickým přístupem Evropanů – kteří postupně *„od-ritualizovali své politické životy“*[13], čímž popřeli vlastní patriotismus, ale zároveň se vymezili oproti společné identitě sdílené s přistěhovalci – dnes představuje výraznou komplikaci pro vymezení samotné evropské identity. Sami Evropané pak ani nejsou jednotní a i v rámci jednotných společností se názory na sebe-pojetí výrazně liší: jedni vítají postupný vznik společné evropské identity, která však dosud *„pochází spíže z hlavy než ze srdce“*[14], druzí je obviňují z *„oikofobie – averze vůči domovu“*[15] a opouštění národních identit, *„jež daly podobu našemu kontinentu“*[16]. Z uvedených poznatků tedy lze obecně shrnout, že evropská identita sice existuje a její příslušníci se s ní v praxi ztotožňují, často se však neshodují na tom, z čeho vlastně jejich společná civilizační příslušnost vychází.

1.3 Asijští a muslimští imigranti a proměny jejich identit v migračních procesech

Definovat evropskou identitu není snadné. O nic jednodušší však není ani diskurs týkající se identit evropských přistěhovalců. Ať už při jejich rozboru vycházíme z obecnějších teorií transnacionálních migrací nebo z návazného (specifičtějšího) konceptu diaspory, na výsledném dojmu se příliš nezmění. Oba směry v zásadě staví na představě, že se migranti pohybují v nejednotném životním prostoru, ať už jej nazýváme transnacionální sociální sítí[17] (popř. multi-lokálním životním světem[18]) nebo prostorem diaspory (*diasporic space)*[19]. Tento prostor je tvořen jednotlivými místy života přistěhovalce: pojem místo

[13] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 18; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

[14] ibid., *str. 13*

[15] Scrunton, R. (2008). *Migrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát, dostupné z http://www.obcinst.cz/cs/evropa/Imigrace-multikulturalismus-a-nutnost-branit-narodni-stat-c1288/ [ke 24.10.2010]*

[16] ibid.

[17] Szaló, C. (2007). *Transnacionální migrace, str. 109*

[18] ibid., *str. 106*

[19] Ma, L. J. C. (2003). *Space, Place and Transnationalism in the Chinese Diaspora, str. 7-9*

však není vymezen jen prostorově, ale i na základě *„zkušeností, významů a pocitů určených minulými společenskými zkušenostmi“*[20]. Imigrant si tedy k jednotlivým místům světa vytváří dostředivé či odstředivé vazby založené na kladných či záporných zkušenostech.[21] Specifickým případem se přitom stává domovina (*homeland*). Oproti novému domovu je to místo původu migranta, které se většinou postupně vzdaluje od reality, ale se kterým se přistěhovalec cítí dlouhodobě svázán. Zajímavé je, že právě představa domoviny přetrvává i u generací, které tam nikdy nebyly a vnímají ji jako pojem čistě virtuální.[22]

Snaha o definování identity migrantů proto nevyhnutelně (a u všech autorů) vyústí v konstatování, že se jedná o výše zmíněnou mnohočetnou identitu, která je *„deteritorializovaná“*[23], *„společensky založená ... se smíchanými etnickými, kulturními a politickými prvky“*[24] a kterou samozřejmě není možné chápat jako prostý součet identit dílčích. Je například nutné zohlednit dopady postoje přijímající společnosti a zároveň se vyvarovat přílišného zobecnění[25]. Stejně jako u Evropanů v předchozím odstavci tedy lze rozbor zakončit konstatováním, že ač je orientace migrantů v životním prostoru přímočařejší a snáze pochopitelná, i oni se často ocitají ve zmatečné situaci, *„uvězněni mezi dvěma kulturami“*[26], a jen stěží hledají v tom kterém prostředí záchytné body.

1.4 Integrační postoje přijímajících společností

Posledními předpoklady, které je nezbytné zmínit pro práci s tématem imigrace, jsou jednotlivé integrační přístupy, které přijímající společnosti vůči nově příchozím aplikují.

---

[20] Ma, L. J. C. (2003). *Space, Place and Transnationalism in the Chinese Diaspora, str. 35*

[21] ibid., *str. 11*

[22] Ma, L. J. C. (2003). *Space, Place and Transnationalism in the Chinese Diaspora, str. 34-35*

[23] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 10; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

[24] Ma, L. J. C. (2003). *Space, Place and Transnationalism in the Chinese Diaspora, str. 32*

[25] viz např. nevhodné genderové zobecňování žen-migrantek – Bravo Moreno, A. (2002). *Approaches to International Migration, Immigrant Women, and Identity, str. 16; dostupné z: http://redalyc.uaemex.mx/pdf/151/15101203.pdf [ke 24.10.2010]*

[26] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 10; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

I přístup „Druhých“ ostatně významně ovlivňuje přetváření identit migrantů, potažmo tedy i celkovou společenskou bezpečnost státu.

Asi nejprostším přístupem je nacionalismus spojený s xenofobií. Historická zkušenost napovídá, že se jedná o přirozenou reakci na příchod kulturně odlišných jedinců, která se navíc objevuje takřka vždy. Mechanismus, kdy se po překročení jisté imaginární hranice únosnosti veřejné mínění postaví proti přistěhovalcům, má navíc velký politický potenciál, kterého hojně využívají nejen extremistické strany.[27] Opačný přístup v proslovu pro silně konzervativní, pravicovou stranu *Vlaams Belang* filozof R. Scrunton označil jako „oikofobii“. Chtěl tím upozornit na fakt, že se současný všeobecně aplikovaný model multikulturalismu přináší stejné riziko extremizace jako konzervativní pojetí národnosti. Oproti původnímu pojetí národního státu se ovšem v praxi multikulturním společnostem příliš nedaří vytvářet společnou identitu ani pocit sounáležitosti.[28] Podobný trend v Evropě pozoruje i Fukuyama, když popisuje, jak je zde často i pravý střed *„zastrašován levicí pomocí obvinění z oživování starého nacionalismu a rasismu“*[29], přestože diskuze o imigrantech zjevně potřebuje kompromisní závěry přijatelné pro všechny.

Kromě xenofobie, oikofobie a multikulturalismu[30] lze mezi formy přijímání imigrantů řadit např. původní multikulturalismus (*the old multicultural model)* – kde se předpokládalo dodržování jakéhosi občanského minima v obecném společenském styku a kulturní seberealizace v užších komunitách[31] – či model americký, kde jsou podmínky pro integraci nově příchozích zcela jasně stanoveny.[32] Je patrné, že ani jeden z těchto

---

[27] viz např. Huntington, S. P. (1996, česky 2001). *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu, str. 234-238*

[28] Scrunton, R. (2006). Imigrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát; *dostupné z: http://www.obcinst.cz/cs/evropa/Imigrace-multikulturalismus-a-nutnost-branit-narodni-stat-c1288/ [k 1.11.2010]*

[29] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 18; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

[30] detailněji viz násl. odstavec

[31] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 15; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

[32] ibid., *str. 17*

přístupů není pro Evropu vhodný: první se v praxi ukázal jako nefunkční, pro druhý chybí základní předpoklady.

1.5 Teoretické aspekty multikulturalismu a jeho hlavní kritika

Z následujících kapitol bude patrné, že multikulturalismus je v současné době spíše na ústupu. Přesto je velmi důležité jej detailněji popsat, protože se právě jeho rétorika v minulých letech a desetiletích promítla prakticky do všech evropských integračních politik a společná integrační politika EU[33] je zatím spíše vzdálenou hudbou budoucnosti, vzhledem k *„rozdílným pozicím členských států s ohledem na jejich současnou imigraci a imigrační historii"*[34].

Základním předpokladem multikulturalismu je, že *„neexistují ‚čisté', ‚původní' kultury"*[35], identity jsou tedy vnímány jako velmi flexibilní a jejich konfrontace může být neagresivní a přínosná. Multikulturní společnost by tak měla dokonce být cílem každého státu. Hlavní kritika této krásné myšlenky je prostá: v praxi by vyžadovala *„zákonné uznání práv etnických, rasových a kulturních skupin"*[36], což by ovšem vedlo k oslabení moci národního státu jako takového a působení multikulturalismu spíše *„proti integraci do širší společnosti a národního státu"*[37]. Multikulturalismus je proto neslučitelný s existencí národních států a tedy, tvrdí kritikové, *„budoucnost (Británie) nespočívá v tom, že budeme*

[33] Evropské Unie

[34] Lavenex, S. (2009). Country Profile 17: European Union*, str. 1; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_17_EU_01.pdf [k 1.11.2010]*

[35] Bosswick, W.; Heckman, F. (2006). *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities, str. 7; dostupné z: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf [ke 14.11.2010]*

[36] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 9; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

[37] Bosswick, W. a Heckman, F. (2006). *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities, str. 8; dostupné z: http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf [k 1.11.2010]*

imigrantům doporučovat, aby žili někde stranou v kulturních ghettech, ale v tom, že je začleníme do společné národní kultury"[38].

[38] Scrunton, R. (2006*). Imigrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát*; *dostupné z: http://www.obcinst.cz/cs/evropa/Imigrace-multikulturalismus-a-nutnost-branit-narodni-stat-c1288/ [k 1.11.2010]*

2 Muslimští a asijští imigranti v kontextu jižní Evropy

Imigrace do zemí jihozápadní Evropy je patrně v rámci celého kontinentu tou vůbec nejviditelnější. Na otázku, čemu vděčí za enormní publicitu, neexistuje jednoznačná odpověď, přesto neuběhne měsíc, aby v médiích neproběhly zprávy o imigrantech ve Francii, Španělsku či Itálii. Pro účely této práce bude rozbor situace těchto tří zemí sloučen do jediné kapitoly. Lze tak učinit díky celé řadě společných rysů, které se v kontextu jednotlivých společností objevují. S jistým zjednodušením by se dokonce dalo tvrdit, že se ve všech třech zemích objevuje zcela totožný imigrační model (od postojů většinové společnosti a vládních politik až po formování identit migrantů), jen s jistým zpožděním. Zatímco ve Francii intenzivní imigrace začala už v 60. letech (zejm. díky koloniální minulosti) a země v současné době řeší problémy spjaté s druhou a třetí generací přistěhovalců[39], Itálie zažila *„prudký vzestup imigrace v druhé půli 80. let“*[40]. Španělský imigrační boom nastal až v letech devadesátých a po roce 2000 se růst tamních obyvatel vlivem migrace dostal *„daleko před ostatní evropské země“*[41]. Právě „vyzrálost“ imigrační problematiky přitom do značné míry formuje její rysy a celkový obraz.

2.1 Ekonomická a sociální integrace Asiatů a muslimů

Otázka ekonomické a společenské integrace je často vnímána jako nevyhnutelně spjatá s integrací kulturní; v praxi to tak ale není. Jak popisuje Ambrosini, jedná se o dva oddělené procesy, které se sice vzájemně ovlivňují a doplňují, v žádném případě ale jeden automaticky nezaručuje druhý. Pro plnou integraci je přitom potřeba součinnost obou.[42]

---

[39] Limage, Leslie J. (2000). *Education and muslim identity: the case of France, str. 10/23; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/3099852 [ke 14.11.2010]*

[40] OECD (2006). *From immigration to integration, str. 152*

[41] Kreibrink, Alex (2008). *Country Profile 6: Spain, str. 3; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_06_Spain-08.pdf [ke 12.11.2010]*

[42] Ambrosini, M. (2007). *Italiani col trattino: figli dell'immigrazione in cerca di identità, str. 3; dostupné z: http://www.iperbole.bologna.it/politichedelledifferenze/getBinary.php?documentID=183 [ke 12.11.2010]*

Z hlediska ekonomické a sociální integrace je jihoevropské prostředí velmi zajímavé. Z moderní ekonomie je patrné, že příliv levnějších pracovních sil je pro přijímající ekonomiky velmi vítaný, zvláště jedná-li se o stárnoucí společnosti, kterým se jednoduše zaměstnanců v mnoha oborech nedostává. Na politické špičky významně působí podnikatelské elity, pro které je imigrace doslova existenční otázkou.[43] Opačně však může působit veřejnost, která kulturně odlišné přistěhovalce (v tomto případě Asiaty a muslimy) vnímá rozporuplně.[44] V jihoevropském kontextu (hlavně v Itálii, ale i ve Španělsku) se navíc k těmto tlakům přidává vliv silného šedého sektoru ekonomiky: není-li příliv levné pracovní síly zaručen legální cestou, není pro podniky problém docílit jej nelegálně.[45] Mezi politiky, které usilují o regulaci a lepší kontrolu imigrace, tedy patří zejména snaha o zvýšení kvalifikace přistěhovalců (jak ještě v zahraničí, tak po příchodu do země)[46] a usnadnění jejich vstupu na národní trh práce (např. registr těžko obsaditelných míst ve Španělsku zaměřený přímo na imigranty) [47]. Následujícím krokem je snadnější začlenění přistěhovalců do administrativních systémů sociálního zabezpečení (zdravotní pojištění, popř. důchodové fondy).[48]

Co se sociální integrace týká, základní otázkou je naturalizace neboli možnost nabytí občanství. Jednu z nejbenevolentnějších politik má dlouhodobě Francie, kde jsou předpoklady občanství jasně dány republikánskou tradicí.[49] Ani v Itálii či Španělsku však získání občanství nedoprovází větší problémy a standardně jej lze nabýt pobytem či manželstvím (tato cesta je na vzestupu zejm. v Itálii, spíše však pro imigranty ze zemí

[43] OECD (2006). *From immigration to integration, str. 151*

[44] ibid., *str. 157*

[45] viz ibid., *str. 156* a Kreibrink, Alex (2008). *Country Profile 6: Spain, str. 6; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_06_Spain-08.pdf [ke 12.11.2010]*

[46] OECD (2006). *From immigration to integration, str. 165-166*

[47] ibid., *str. 249*

[48] ibid., *str. 251*

[49] Limage, Leslie J. (2000). *Education and muslim identity: the case of France, str. 10-11/23; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/3099852 [ke 14.11.2010]*

východní Evropy).[50] Jak ale zdůrazňuje většina studií, ve snaze o nabytí občanství výrazně *„převládají praktické důvody“*[51] oproti touze po pocitu sounáležitosti s novou vlastí či požadavkům politickým. Mezi základní ekonomicko-sociální očekávání přitom patří vyhlídky na lepší práci či bydlení, protože výše platu i možnosti ubytování jsou pro imigranty výrazně horší než pro místní.[52]

Posledním důležitým aspektem je v ohledu ekonomické a sociální integrace otázka jejích aktérů. Současným trendem je v jihozápadní Evropě – a to zejména v Itálii a Španělsku – delegace pravomocí z centrální úrovně na lokální administrativy v otázkách ekonomických a na nevládní organizace v otázkách sociálních.[53] To se pochopitelně promítá i do realizace „rámcových“ vládních záměrů v jednotlivých oblastech: je-li kupříkladu hlavním realizátorem sociální integrace v Itálii katolická církev, je zřejmé, jak se bude stavět k otevírání muslimských tříd a podobným otázkám.

2.2 Postoj většinových společností k přistěhovalcům

„Druzí“ hrají při vytváření nové identity či proměnách identit původních zcela klíčovou roli. Ve Francii, Španělsku i Itálii přitom většinová společnost zastává poměrně kuriózní a rozporuplný postoj. Navenek je naprosto zjevný úspěch osvěty (konkrétně např. vládní kampaně ve Španělsku)[54] týkající se přistěhovalců: většina občanů svorně odpovídá, že jsou a *„poměrně tolerantní“*[55]. V praktických otázkách se však ukazuje, že stále přistěhovalce vnímají jako občany (či spíše ne-občany) druhé kategorie a jen těžko snáší faktickou rovnoprávnost.[56] Hlavní determinantou přístupu nadále zůstává etnický

[50] Ministero dell'Interno (2009). *L'immigrazione in Italia tra identità e pluralismo culturale, str. 77; dostupné z: http://www.nomisma.it/fileadmin/User/Conf0909/Atti_conferenza.pdf [ke 4.12.2010]*

[51] ibid., *str. 105*

[52] Caritas/Migrantes (2006). *Sintesi - Dossier statistico – Immigrazione, str. 4; dostupné z: http://www.caritasroma.it/Portals/3/Dossier2006.pdf* [k 26.11.2010]

[53] OECD (2006). *From immigration to integration, str. 157, 252-255*

[54] ibid., *str. 259-260*

[55] ibid., *str. 246*

[56] ibid. a Ministero dell'Interno (2009). *L'immigrazione in Italia tra identità e pluralismo culturale, str. 102; dostupné z: http://www.nomisma.it/fileadmin/User/Conf0909/Atti_conferenza.pdf [ke 4.12.2010]*

a náboženský původ přistěhovalců a podezíravost směřuje zejména vůči občanům jiné barvy pleti (afričtí muslimové či Asiati). Druhým faktorem diskriminace se často stává jazyková bariéra. V tomto ohledu je nejvíce znevýhodněna menšina asijská (např. čínská), pro jejíž členy se tak dobrá integrace do společnosti často stává zcela nedosažitelnou a rovnoprávnost je pouze virtuálním pojmem.[57] Jako příklad může posloužit společnost Španělska, kde lze jednoduše porovnat přístup vůči kulturně i etnicky blízkým přistěhovalcům z Jižní Ameriky a imigrantům z Afriky a Asie: první skupina, přestože je daleko početnější a měla by tedy být vnímána i jako rizikovější, je jednoznačně ze strany místních výrazně zvýhodňována ve všech ohledech integrace do společnosti, samotná vládní politika *„dosud má silné etnické předsudky, a to ve prospěch latinských Američanů“*[58].

I přes nespornou důležitost a specifičnost vztahu imigrantu a „Druhých“, jsou politiky cílené k jeho regulaci často značně pochybné. Zejména ve Francii a Itálii vlády spíše než na ovlivnění národního veřejného mínění tlačí na zakotvení silně integračních prvků do školství a vládní dialog s organizacemi přistěhovalců, ať už náboženského či jiného charakteru.[59] Dosud nezodpovězenou otázkou však zůstává, zda takto jednostranný přístup může vůbec ve sbližování většinové společnosti a nově příchozích uspět. Každopádně lze konstatovat, že většina Italů i Francouzů je přesvědčena o správnosti svého přístupu k imigrantům a imigraci rozhodně neřadí mezi hlavní problémy své země.[60] Podobně laděné je sice i veřejné mínění ve Španělsku, strategie vlády se však jeví jako moudřejší: je zde patrná snaha o plnohodnotnější vztah mezi původními a novými obyvateli a důraz je kladen na vzájemné přizpůsobování. Kromě tlaku na přistěhovalce je

---

[57] Rastrelli, Renzo (2000). *Immigrazione cinese e criminalità: Analisi e riflessione metodologiche; dostupné z: http://www.tuttocina.it/mondo_cinese/105/105_rast.htm [ke 14.11.2010]*

[58] Kreibrink, Alex (2008). *Country Profile 6: Spain, str. 6; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_06_Spain-08.pdf [ke 12.11.2010]*

[59] Limage, Leslie J. (2000). *Education and muslim identity: the case of France, str. 16-18/23; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/3099852 [ke 14.11.2010]*

[60] Ministero dell'Interno (2009). *L'immigrazione in Italia tra identità e pluralismo culturale, str. 103; dostupné z: http://www.nomisma.it/fileadmin/User/Conf0909/Atti_conferenza.pdf [ke 4.12.2010]*

tedy pomocí různých informačních a interkulturních kampaní vyvíjen obdobný tlak i na většinovou společnost tak, aby si uvědomila důležitost přistěhovalců a přijala jejich kulturní odlišnosti.[61]

2.3 Identita asijských a muslimských imigrantů v jihoevropském kontextu

Jak se tedy ve výše popsaném jihoevropském kontextu tvoří a fungují identity jednotlivých skupin imigrantů? Muslimské komunity – zejména ve Francii a Itálii – jsou zdánlivě velmi konfliktní. Z domoviny si často přiváží předpoklady neslučitelné s evropskou společností, od podřazeného postavení žen po představy o silné náboženské komunitě. V realitě se však ukazuje, že právě muslimové, je-li většinová společnost ochotná je přijmout, jsou schopni rozsáhlých změn ve své identitě. Přestože od svého náboženství zpravidla neupouští, jsou schopni jej výrazně podřídit potřebám nové společnosti.[62] Stejně tak jsou ochotni se přizpůsobit společenskému řádu, očekávají však rovnoprávnost. Z dostupných informací o konfliktech mezi muslimy a většinovou společnostní je velmi dobře viditelné, že muslimská snaha o zachování původní identity ve většině případů vzniká v segregovaných komunitách, na které je vyvíjen silný tlak směrem k jednostranným ústupkům většinové společnosti. Tam, kde se vzniku oddělených komunit důsledně předchází a spolupráce s náboženskými představiteli probíhá skutečně nestranným způsobem, se naopak muslimové pomalu ale jistě kulturně sbližují s většinovou společností.

V případě jihoasijských imigrantů je situace o poznání komplikovanější. V současnosti se sice množí příjezdy jednotlivců, základní jednotkou však nadále zůstává rodina.[63] Navíc

[61] viz např. OECD (2006). *From immigration to integration, str. 262*

[62] Limage, Leslie J. (2000). *Education and muslim identity: the case of France, str. 14/23; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/3099852 [ke 14.11.2010] a* Rastrelli, Renzo (2000). *Immigrazione cinese e criminalità: Analisi e riflessione metodologiche; dostupné z: http://www.tuttocina.it/mondo_cinese/105/105_rast.htm [ke 14.11.2010]*

[63] Rastrelli, Renzo (2000). *Immigrazione cinese e criminalità: Analisi e riflessione metodologiche; dostupné z: http://www.tuttocina.it/mondo_cinese/105/105_rast.htm [ke 14.11.2010]*

– přestože mají díky vysokému respektu k autoritám a zákonům Asiaté daleko lepší předpoklady pro kvalitní integraci do moderní evropské společnosti – silná jazyková bariéra a nejisté podmínky v prostředí přijímající společnosti je často tlačí k návratu k původním společenským modelům. Rodinné vazby sílí, respekt se obrací od činitelů státní moci ke zprostředkovatelům práce a zaměstnavateli. A i když se představa o „etnickém podnikatelství“ na základě empirických dat nepotvrdila[64], je evidentní, že tržní mechanismy ke sbližování na základě etnicity v tomto případě skutečně přispívají. To vede k budování ghett, domovem už není přijímající země, ale nová komunita.[65] Také identita se proto příliš výrazně neposouvá a i přes postupnou integraci do socio-ekonomických struktur nedochází ke kulturnímu sblížení imigrantů a většinové společnosti.

2.4 Problematika imigrantů druhé generace

Lze-li prostým pozorováním posoudit identitu původních přistěhovalců, problematika jejich potomků – tzv. imigrantů druhé generace[66] – je složitější a hůře analyzovatelná. Zároveň je však i důležitější pro pochopení současné situace i prognózování budoucnosti.

Její komplikovanost je dána jakousi *„brikolážovitou“*[67] strukturou, kdy se identita jednotlivce skládá z prvků nové společnosti, ve které žije, a původních společenských identit rodičů. Na tom, které prvky odkud převezme, se přitom podílí celá řada faktorů, od příslušnosti v různých sociálních skupinách po vztah s domovinou, od mezigeneračních vazeb v rámci komunity po postoje většinové společnosti. Vznik nových identit přistěhovalců druhé generace odborníci pozorují v Itálii (*„Italové s pomlčkou“*, kteří mají

[64] Rastrelli, Renzo (2000). *Immigrazione cinese e criminalità: Analisi e riflessione metodologiche; dostupné z: http://www.tuttocina.it/mondo_cinese/105/105_rast.htm [ke 14.11.2010]*

[65] ibid.

[66] pojem „imigrant druhé generace“ označuje potomka přistěhovalců, který se v cílové zemi narodil nebo vyrůstal již od útlého věku

[67] Ambrosini, M. (2007). *Italiani col trattino: figli dell'immigrazione in cerca di identità, str. 3; dostupné z: http://www.iperbole.bologna.it/politichedelledifferenze/getBinary.php?documentID=183 [ke 12.11.2010]*

možnost *„současně se identifikovat se dvěma světy běžně vnímanými jako oddělené“*[68]) i ve Francii (*„Beur culture“- „kombinace dávných vazeb na severní Afriku a současného hledání identity mezi ‚oficiální‘ francouzskou společností a realitou předměstí ...“*[69]), postupem času bude zřejmě výrazný i ve Španělsku. Při hledání vysvětlení přitom klíčovou roli vesměs přikládají vztahu jedince a náboženství. Kromě malého množství konvertitů (zejm. mezi Asiaty, kteří např. nacházejí konfuciánské principy v protestantství)[70] si nové generace ponechávají náboženství rodičů. Málokdy jej ale vyznávají v původní podobě: spíše dochází k jeho přizpůsobení potřebám a požadavkům okolní společnosti.[71] Od té je však vyžadována tolerance: je-li nějaké opatření vnímáno jako narušení sféry soukromí či přijaté identity, jsou právě imigranti druhé generace daleko agresivnější než ti původní. Není třeba připomínat válku o šátky, která ve Francii zuřila bezmála 20 let[72], nebo obdobný italský spor o krucifix ve třídách[73]. Je-li však pro rozbor identity druhé generace jihoevropských přistěhovalců použita právě náboženská optika, jeví se jako překvapivý závěr skutečnost, že právě tyto generace imigrantů se silnějším náboženským zázemím lze v tolerantním prostředí považovat za nejlépe integrované.[74] A to i ve srovnání s imigranty hlásícími se spíše k ateismu.

---

[68] Ambrosini, M. (2007). *Italiani col trattino: figli dell'immigrazione in cerca di identità, str. 3; dostupné z: http://www.iperbole.bologna.it/politichedelledifferenze/getBinary.php?documentID=183 [ke 12.11.2010]*

[69] Limage, Leslie J. (2000). *Education and muslim identity: the case of France, str. 12/23; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/3099852 [ke 14.11.2010]*

[70] Ambrosini, M. (2007). *Italiani col trattino: figli dell'immigrazione in cerca di identità, str. 8-9; dostupné z: http://www.iperbole.bologna.it/politichedelledifferenze/getBinary.php?documentID=183 [ke 12.11.2010]*

[71] ibid.

[72] viz např. Limage, Leslie J. (2000). *Education and muslim identity: the case of France, str. 18-20/23; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/3099852 [ke 14.11.2010]*

[73] viz např. Fazzino, Elysa (2009). *Crocifisso: battaglia retorica in un'Italia secolare; dostupné z: http://www.ilsole24ore.com/art/SoleOnLine4/Mondo/2009/11/visti%20da%20lontano-crocefisso-battaglia-retorica.shtml?uuid=ae1b1f28-cae4-11de-aaae-8b008265c0a7&DocRulesView=Libero [ke 14.11.2010]*

[74] Ambrosini, M. (2007). *Italiani col trattino: figli dell'immigrazione in cerca di identità, str. 11; dostupné z: http://www.iperbole.bologna.it/politichedelledifferenze/getBinary.php?documentID=183 [ke 12.11.2010]*

3 Asijská a muslimská imigrace do Spojeného království

Velká Británie je jednou z nejstarších destinací přistěhovalců v Evropě. Zároveň se profil jejích imigrantů do značné míry odlišuje od jihu kontinentu či Německa. Právě do situace britských ostrovů se totiž vůbec nejvýrazněji v Evropě promítá koloniální minulost státu. Přestože se nejvýraznější období dekolonizace odehrálo již před padesáti lety, až do roku 1981 Spojené království používalo zásadu *ius soli*[75], čímž činilo své občanství přístupné všem obyvatelům původního impéria. V posledních desetiletích se i Velká Británie přiblížila světovým trendům, a přestože zde i nadále významnou roli plní „prošlapané cestičky“ Indů, Pákistánců i Bangladéšanů, v 90. let se poměrně důležitou stala imigrace východoevropská a dnes narůstá především podíl přistěhovalců ze zemí mimo EU i Commonwealth.[76] Hlavní roli navíc stejně jako jinde sehrává stárnutí společnosti, které je ve Spojeném království poměrně výrazné. Většina přistěhovalců je tedy ekonomických, přičemž uplatnění nacházejí zejména v sektoru stavebnictví, informačních technologií a státních službách (jako učitelé, lékaři, atd.).[77] Velmi atypická je oproti zbytku kontinentu naopak lokalizace imigrantů, kteří jsou silně soustředěni do jihovýchodní části země, a to zejména Londýna.[78]

3.1 Imigrační a integrační opatření Spojeného království

Přestože v této práci pro detailnější analýzu imigračních politik jednotlivých zemí není příliš prostor, ta britská alespoň za krátkou zmínku stojí. Jedná se totiž o extrémně propracovaný, funkční a soustavně budovaný systém, který se dnes v mnoha aspektech stává modelem nejen pro politiky dalších zemí, ale i pro vznikající společné mechanismy Evropské unie.[79] To je samozřejmě dáno zejména náskokem, který Velká Británie má

[75] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 7; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[76] OECD (2010). *International migration outlook, str. 248*

[77] Geddes, A. (2002). *Migrace v rozšířené Evropě, str. 34-36*

[78] ibid., *str. 40*

[79] ibid., *str. 41-43*

oproti dalším evropským státům: už od 60. a 70. let se vlády soustředí na vytváření a zdokonalování funkční antidiskriminační politiky pro efektivní ochranu původních i přistěhovaleckých menšin.[80] Současně začaly konzervativní i labouristické vlády usilovat o zabezpečení země navenek a bránění „imigrační explozi“. V tom u Velké Británie dodnes sehrává jistou roli příhodná geografická izolovanost, zároveň je ale i zde nutná důsledná kontrola přistěhovalců, co do kvalifikace a uplatnitelnosti na trhu práce. Efektivnější než v jižní Evropě je boj proti šedé ekonomice[81] a v rámci integračních programů je velký důraz kladen na nestrannost všech orgánů, lepší informovanost imigrantů i veřejnosti a funkční zapojení školského systému.[82] Přestože lze tedy i britské snahy o práci s imigrací v mnohém kritizovat[83], na první pohled je patrný komplexnější přístup oproti často jednostranně zaměřeným snahám v jižní Evropě či Německu.

3.2 Postoje většinové společnosti a formování přistěhovalecké identity

Britská veřejnost je tradičně tolerantní[84], a přestože pojem multikulturalismus postupně britskou politiku opustil, i nadále jsou ve společném prostředí citelné jeho základní rysy. Kromě faktu, že je společnost (hlavně ve velkých městech) prokazatelně multikulturní a tato multikulturnost je valnou většinou obyvatel vnímána spíše pozitivně, jde hlavně o to, že podle veřejného mínění není podmínkou „britství“ vhodný etnický původ.[85] K vládním opatřením (zahrnujícím nově např. přísahu věrnosti při naturalizaci či

[80] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 2 a 5; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[81] OECD (2006). *From immigration to integration, str. 203-204*

[82] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 5-6; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[83] viz např. problematiku tzv. „tažného efektu“, který poškozuje snahy o regulaci přílivu imigrantů dle kvalifikace – Geddes, A. (2002). *Migrace v rozšířené Evropě, str. 36*

[84] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 5; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[85] ibid., *str. 4-5*

občanskou výchovu na školách)[86] se tak přidávají i menší, místní iniciativy, které se snaží veřejnosti prezentovat imigranty nejen jako levnou pracovní sílu, ale jako plnohodnotné členy společnosti. Různé programy nabízejí jak společné volnočasové aktivity bez přílišných jazykových požadavků (divadlo, hudba), tak kurzy kulturní a společenské výchovy či jazyka.[87]

Právě jazyková bariéra je přitom hlavním problémem imigrantů ve Spojeném království: Britové nejsou zvyklí komunikovat jinak než (britskou) angličtinou, přistěhovalci však přijíždí často zcela bez jazykových znalostí, neschopnost komunikovat je činí závislými na nejrůznějších zprostředkovatelích a brzdí v navazování interkulturních sociálních vazeb.[88] Druhým zásadním problémem je xenofobie, která se občas i v tak vyspělé společnosti jako je ta britská objevuje. Od základní obavy, že imigranti *„hrozí změnou komunit proti vůli původních obyvatel“*[89], se dále odvíjí strach ze zvýšení nezaměstnanosti či teroristických útoků. Xenofobie samozřejmě sílí v případě nepříznivých bezpečnostních situací či sociálního napětí, nezanedbatelnou roli hraje i všemocný anglický bulvár a jeho zlaté pravidlo, *„dobré zprávy noviny neprodávají“*[90]. To samozřejmě vede k situacím začarovaného kruhu, kdy se mnohé soukromé podniky bojí veřejnosti přiznat zaměstnávání a spolupráci s (byť legálními) imigranty, čímž ale samy brání zlepšení jejich image.[91]

Identita přistěhovalců se tedy ve Velké Británii formuje velmi individuálně, podle času a místa, kde se nacházejí, podle zaměstnání, společensko-ekonomického postavení a konečně i podle lidí, se kterými se v okolí nového domova setkají. Zvláštní roli ovšem zaujímá jejich kulturní původ. Na základě empirických dat lze konstatovat, že zatímco

---

[86] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 7; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[87] OECD (2006). *From immigration to integration, str. 213 a 221*

[88] ibid., *str. 203*

[89] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 1; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[90] OECD (2006). *From immigration to integration, str. 231*

[91] ibid., *str. 227*

Číňané i Indové dosahují vynikajících výsledků ve škole i v zaměstnání (což do jisté míry svědčí o dobré integraci do společnosti a přijetí jejích standardů, včetně těch kulturních), Bangladéšané naopak platí velmi výraznou *„etnickou pokutu“*.[92] Důvody pro tento stav zatím nebyly uspokojivě vysvětleny: jazyková výbava i náboženský původ jsou velmi podobné jako u Pákistánců nebo černých muslimů, přesto se statisticky právě Bangladéšané více setkávají s diskriminací soukromého sektoru (např. při hledání bytu), vykazují nižší zaměstnanost (zejm. žen), dochází do horších škol a sami se více stahují do uzavřených komunit.[93]

3.3 Ghettizace a problematika mladých generací

Pro dokreslení obrazu identity a integrace přistěhovalců ve Velké Británii je konečně nezbytné zmínit specifické problematiky novodobých ghett a radikalizace mladých generací přistěhovalců. Obě témata se v různé míře objevují i v jinde v Evropě, ve Spojeném království se však od 90. let projevují velmi výrazným způsobem a pro budoucnost přistěhovaleckých komunit nabývají stěžejního významu. Ghettizace je proces, kdy se významná část imigrantů téhož původu (samozřejmě dobrovolně) stahuje do ghett – obytných zón, kde tvoří většinu obyvatel a udává ráz místní komunitě.[94] Ve Velké Británii sice statistická data vyvrátila americký model segregace černošské menšiny, vykázala však její jasné znaky u jiných přistěhovaleckých etnik. Kromě soustředění imigrantů do Anglie (více než 95%), zejm. Londýna (asi 50%), totiž až 20-30% vybraných skupin imigrantů žije v ghettech, kde tvoří až 60% celkové populace.[95] Podobně jako v otázkách integrace se však i zde objevují jasné rozdíly mezi etniky: černošská etnika nebo Číňané ke ghettizaci příliš netíhnout (přestože vytvářejí funkční sociální sítě),

[92] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 9; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[93] viz ibid. a Peach, C. (1996). *Does Britain Have Ghettos?, str. 19/21; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/622934 [k 5.7.2010]*

[94] Peach, C. (1996). *Does Britain Have Ghettos?, str. 1-2/21; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/622934 [k 5.7.2010]*

[95] všechny uvedené statistické údaje: ibid., *str. 5-7/21*

v případě Indů, Pákistánců a Bangladéšanů je tato tendence mnohem vyšší.[96] Vysvětlení tohoto stavu dodnes nejsou konkrétní ani uspokojivá a profily jednotlivých skupin se velmi podobají. Formulovat lze jen zcela základní představu, že se jedná o přirozenou minimalizaci společenských rizik vyhledáváním kulturně, společensko-ekonomicky i jazykově blízkých komunit.[97] Případ Číňanů by pak bylo možné vysvětlit příliš malým počtem přistěhovalců pro vznik ghett.[98]

O nic jasnější není ani situace týkající se identity nových, mladých generací. Přestože tito potomci přistěhovalců prošli školským systémem a lze je identifikovat prostřednictvím definice „britství“, stále častěji se radikalizují, hledají vlastní kořeny a snaží se prosadit na úkor univerzalistické společnosti, a to podstatně víc než v dalších evropských zemích.[99] Tento proces je patrný zejména u potomků muslimů a opět lze pouze naznačit jeho hlavní příčiny: přežívající prvky diskriminace u většinové společnosti (zejm. médií), zahraniční politika Velké Británie (častá konfrontace s muslimskými režimy)[100] a snad i vliv zahraničních náboženských spolků a autorit[101].

---

[96] Peach, C. (1996). *Does Britain Have Ghettos?, str. 10-13/21; dostupné z: http://www.jstor.org/stable/622934 [k 5.7.2010]*

[97] ibid., *str. 14-15 a 17-18/21*

[98] ibid., *str. 10/21*

[99] Hansel, Randall (2007). *Country Profile 12: United Kingdom, str. 9; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf [ke 22.11.2010]*

[100] ibid.

[101] Anspaha, K. (2008). *The Integration of Islam in Europe: Preventing the radicalization of Muslim diasporas and counterterrorism policy, str. 11; dostupné z: http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/026.pdf [ke 22.11.2010]*

4 Situace přistěhovalců ve Spolkové republice Německo

Podobně jako Spojené království, i Německo nese břímě svých minulých rozhodnutí. Nejedná se ani tak o doznívající myšlenkové dědictví velkoněmeckých říší, hlavní roli hraje období studené války, kdy se země ocitla uprostřed ideologické barikády, a ještě dnes se vyrovnává se zmatenou identitou, která tím vznikla. Právě problematika přistěhovalectví se v novém kontextu – po sjednocení – stala výraznější než kdy dřív, nejen kvůli růstu ekonomické důležitosti a podílu imigrantů ve společnosti, ale i zvláštní situaci, kdy právě imigranti nastavují samotným Němcům zrcadlo a nutí je ptát se, *kdo vlastně jsou a proč*.

Imigrace v Německu zdaleka není novým jevem: už od silné konjunktury v polovině 50. let[102] se jasně ukázalo, že podobně jako jiné evropské země Německo nemůže spoléhat výhradně na vlastní pracovní sílu, a jak východní tak západní část země zavedly plány pro usnadnění příchodu nových pracovníků.[103] Právě zde se poprvé projevila síla německé identity: na rozdíl od světového trendu se oba německé státy bránily trvalému přistěhovalectví a ve svých programech prosazovaly jasné principy rotace a obměny zahraničních pracovníků, tak aby se jednalo doslova jen o „hosty“. I trendy mezinárodního práva jako by se Německu dlouho vyhýbaly: tvrdé používání principu *ius sanguinis* až do r. 2000 bránilo získání občanství komukoli narozenému z neněmeckých rodičů.[104] Ještě dnes, po deseti letech od prolomení této nejsilnější nacionalistické bašty, je SRN[105] ve svých postojích velmi tvrdá: i po umožnění a postupném zjednodušení naturalizace více než ostatní státy lpí na legálním vstupu

[102] Özcal, Veysel (2007). *Country Profile 1: Germany, str. 1; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP01_Germany_v2.pdf [ke 30.11.2010]*

[103] ibid., *str. 2*

[104] Constant, A. F., Nottmeyer, O., Zimmerman, K. F. (2009). *Cultural Integration in Germany, str. 6/57; dostupné z: http://ftp.iza.org/dp4675.pdf [ke 30.11.2010]*

[105] Spolková republika Německo

imigrantů do země, jejich pracovní uplatnitelnosti, ale zejména na kvalitní a všestranné integraci do společnosti.[106]

4.1 Vztah domácích k hostům: většinová společnost a politická scéna

Přístupy politické elity a většinové společnosti vůči přistěhovalcům v Německu velmi silně korelují. V zemských vládách se snáze prosazují vyhraněné politické hlasy – ať už jedním či druhým směrem – a na centrální úroveň se pnutí zjevně přenáší. Základním problémem současného Německa je přetrvávající národní identita, která do značné míry souvisí i s výše uvedeným *ius sanguinis*. Zatímco dobrý Brit nemusí být bílý ani křesťan, německá společnost to v rámci „němectví“ očekává.[107] I pro naturalizaci přistěhovalců navíc předpokládá integraci *„dřív než budou moct získat občanství“*[108] a vyžaduje od nich, aby se *„vzdali částí jejich kultury“* neslučitelných se státem.[109] Tomuto cítění většinové společnosti odpovídá i konstrukce vládních politik. Podobně jako většina Evropy Německo v dnešní době opustilo rétoriku multikulturalismu, která zde na rozdíl od Velké Británie příliš nezakořenila. Opouští však i myšlenku *Leitkultur* – specifického přístupu, kdy byla německá národní identita považována za vedoucí a od těch přistěhovaleckých se očekávalo, že do ní postupně vplynou.[110] Nelze se asi divit, že navzdory krátkému trvání byla *Leitkultur* mezi Němci výrazně populárnější než *multi-kulti* (politika multikulturalismu) a její odkaz do jisté míry přetrvává dodnes.

V jeho světle lze interpretovat i postoje německých vlád, které v posledním desetiletí vytvořily celou řadu návrhů a realizovaných politik zaměřených na integraci a kontrolu přistěhovalců. Na straně jedné tak stojí úspěšný projekt naturalizačních kurzů (povinné

---

[106] viz např. Özcal, Veysel (2007). *Country Profile 1: Germany, str. 6; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP01_Germany_v2.pdf [ke 30.11.2010]*

[107] Leung, M. W. H. (2003). *Notions of Home among Diaspora, Chinese in Germany, str. 251*

[108] International Crisis Group (2007). *Islam and Identity in Germany, str. 3/41; dostupné z: http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/181_islam_in_germany.ashx [ke 30.11.2010]*

[109] ibid., *str. 33/41*

[110] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 17; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

studium jazyka a kultury při žádání o občanství), povolení výuky islámu ve školách, dlouhodobé plánování městské výstavby bez ghett či snaha o vytvoření jednotného (striktně) náboženského orgánu pro lepší komunikaci s muslimy, na straně druhé institucionální šikana přistěhovalců, kdy se konzervativní strany snaží o vytvoření efektivnějšího systému deportací, zavedení kamer a metal detektorů do škol či dokonce německých vlajek na mešity.[111] O tom, jak tenká je hranice mezi funkční, přísnou politikou a bezvýsledným zaváděním dvojitých standardů, přitom může svědčit například otázka terorismu, která v Německu vyvstala po r. 2001: *lze totiž vůbec prosazovat preventivní opatření namířená proti muslimům, pokud jsou jejich vazby na mezinárodní terorismus extrémně slabé a neprůkazné?*[112]

Bezpečnostní otázky však rozhodně nejsou jediným dlouhodobým problémem integrace islámských přistěhovalců. Vládní politiky se totiž zatím jeví jako neefektivní či dokonce zcela necitelné vůči diskriminaci převládající uvnitř německé společnosti, a to zejména v případě nejmladších generací. To je dobře vidět na problematice školství, kde jednoduše systém nepamatuje na znevýhodnění daná jazykovým zpožděním (němčina jako druhý jazyk) a horším socio-ekonomickým zázemím přistěhovalců. Nejenže pro tyto problémy dosud neexistuje dobré řešení, ale nedostatečný počet školek a tradiční brzká povinnost volby mezi vyšším a nižším vzděláním jednoznačně znevýhodňují menšiny cizího původu – nejpesimističtější odborníci dokonce situaci glosují tak, že *„žádný jiný školní systém v rozvinutém světě takovým způsobem neopustil děti manuálně pracujících a imigrantů“*.[113] Podobně neschopná je německá politika i v případě diskriminace: mnoho

[111] International Crisis Group (2007). *Islam and Identity in Germany, str. 24-26/41; dostupné z: http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/181_islam_in_germany.ashx [ke 30.11.2010]*

[112] ibid., *str. 24/41*

[113] ibid., *str. 28/41*, viz také Özcal, Veysel (2007). *Country Profile 1: Germany, str. 6; dostupné z: http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP01_Germany_v2.pdf [ke 30.11.2010]*

studií poukazuje na hloubku tohoto problému zatěžujícího především žadatele o první pracovní místo.[114]

Definování postoje a identity německé společnosti tedy není příliš složité: vláda sice usiluje o lepší začlenění imigrantů do společných institucí a identity, existuje však řada oblastí, kde v těchto snahách selhává. Politická scéna i veřejnost navíc zůstává rozdělena do různých myšlenkových proudů a převahu si zachovává představa původní národně-etnické identity, která přistěhovalce sice uznává za právoplatné (i když rizikovější) občany Německa, ale ne za skutečné Němce.

4.2 Identita německých přistěhovalců a její proměny

Vedle identity většinové společnosti je pro posouzení společensko-bezpečnostní situace SRN důležitá struktura identity německých přistěhovalců. I tu lze – podobně jako je tomu u identity německé – popsat poměrně dobře, a to pomocí dvou rozměrů: vztahu s přijímající společností a vývoje (a limitů) integračního procesu. Vztah k přijímající společnosti je do značné míry odvislý od jejího postoje k imigrantům, v konzervativním Německu tedy nelze hovořit o velkých úspěších. Imigranti jasně pociťují, že nejsou vnímáni jako součást společnosti a že jsou jejich kulturní a etnické rysy nadále vnímány jako cizí. Kombinace obou rovin se přitom u různých přistěhovaleckých skupin projevuje rozdílně.

Před neřešitelným problémem stojí Asiaté: jejich vzhled okamžitě ukazuje na přistěhovalecký původ a v současné době je německá společnost nedokáže vnímat jako Němce. O tom ostatně svědčí třeba zkušenosti asijských imigrantů druhé generace, kteří – přestože hovoří mateřskou němčinou (to je typické zejm. pro potomky smíšených rodičů) a nikdy neopustili Německo – nadále nezapadají do německé identity a v zemi ze

[114] viz např. zprávu: Hamburg Institute of International Economics (2007). *Labour market entry of migrants in Germany – Does cultural diversity matter?; dostupné z: http://www.hwwi.org/uploads/tx_wilpubdb/HWWI_Research_Paper_3-10.pdf [ke 30.11.2010]*

společenského hlediska figurují jako „hosté“.[115] Sami pak vlastní identitu vnímají různě – někteří ji hledají jakožto součást širší rodiny, jiní se snaží zcela oprostit od pojmu národa (zejm. *„čínské elity, u kterých se často předpokládá, že [vůbec] nepotřebují domov“*[116]).

Situace muslimů je diametrálně odlišná: protože většina z nich pochází z Turecka, není pro ně překážkou fyzický vzhled, ale odlišné kulturní zázemí. Zároveň se ale zdá, že právě v jejich případě poměrně dobře funguje soustavný tlak na přizpůsobení vytvářený německou vládou i společností: muslimští imigranti první generace žijí dle identity získané v domovině, druhá generace ve většině situací přijímá hodnoty německé: od těch nejobecnějších (vztah k riziku, životní spokojenost) až k těm praktickým a každodenním (znalost jazyka, podíl pracujících žen, chování v rodině – věk uzavření sňatku, věkový rozdíl vůči partnerovi, počet dětí, atd.).[117] Ne všude jsou však imigranti ochotni ustoupit, zejména víru v islám si většina z nich ponechává i v nových generacích.[118]

Druhý faktor formace identity přistěhovalců, proces integrace, je velmi závislý na opatřeních a postojích německých vlád a politiků. Obecně lze říci, že i zde je patrný jasný pokrok a zároveň výrazné rozdíly mezi první a druhou generací. Politické špičky si uvědomují rostoucí váhu přistěhovalců[119], přesto integrace neprobíhá vždy šťastným způsobem a spíše než k vytváření funkční identity někdy přispívá k jejímu štěpení. Typickými příklady mohou být vztah vlády a muslimské komunity, který nejasným způsobem kloubí více cílů (oslabení politické jednoty muslimů a vlivu tureckých institucí na emigranty, ale zároveň sjednocení komunity pro možnost efektivnější komunikace)[120] či problematika školství, které systematicky diskriminuje potomky imigrantů.

---

[115] Leung, M. W. H. (2003). *Notions of Home among Diaspora, Chinese in Germany, str. 251*

[116] ibid., *str. 248*

[117] zpracováno dle hodnot z Constant, A. F., Nottmeyer, O., Zimmerman, K. F. (2009). *Cultural Integration in Germany, str. 10-40/57; dostupné z: http://ftp.iza.org/dp4675.pdf [ke 30.11.2010]*

[118] ibid., *str. 28-29/57*

[119] International Crisis Group (2007). *Islam and Identity in Germany, str. 34-35/41; dostupné z: http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/181_islam_in_germany.ashx [ke 30.11.2010]*

[120] ibid., *str. 36/41*

5 Srovnání společensky-bezpečnostních situací v kontextu západní Evropy

V předchozích kapitolách byly uvedeny a hlouběji rozebrány hlavní společensko-bezpečnostní otázky spojené s imigrací ve společnostech Velké Británie, Německa, Francie, Itálie a Španělska. Pro lepší zhodnocení problematiky imigrace, integrace, identit a jejich střetů v západní Evropě je tedy namístě pokusit se o vymezení hlavních společných rysů popsaných modelů, určení základních prognóz do budoucna a navrhnutí teoretických východisek pro řešení s nimi spjatých problémů.

5.1 Společensko-bezpečnostní předpoklady přijímajících společností

Prvním kritériem pro srovnání situace v jednotlivých státech je vazba na minulost. Není velkým překvapením, že se jako nejčitelnější jeví u států s výraznou koloniální zkušeností – Francie a Velké Británie –, nezanedbatelnou úlohu však hraje i v případě Německa. Přístupy těchto zemí jsou přitom velmi odlišné: zatímco Spojené království do značné míry uznává váhu svých minulých rozhodnutí a přistěhovalce se snaží nejen přijímat, ale i respektovat v oblasti kulturní identity, Německo ustupuje jen velmi pomalu, protože v imigrantech nadále spatřuje jisté narušení svého vnitřního pořádku, přičemž (poměrně logicky) nevnímá větší provinění ve svém minulém přístupu. Francie by se dala zařadit někam mezi oba modely; na straně jedné se k imigrantům staví poměrně opatrně a svojí identitu nadále zakládá na ideji bílého a křesťanského národa, na straně druhé si uvědomuje nevyhnutelnost přistěhovalectví (zejm. z muslimských ex-kolonií) a prosazuje republikánské, racionální a nestranné hodnoty.

V tomto světle se rozdílně profilují i politiky jednotlivých států: zatímco Velká Británie razí poměrně liberální přístup, odlišnosti v kulturním zázemí přistěhovalců spíše vytěsňuje a za její dlouhodobý cíl by se dal označit vznik společné, tolerantní identity, Německo ani Francie si z tohoto hlediska s imigrací neví příliš rady. A to i přesto, že (zejm. Německo)

některé organizační problémy zvládají daleko lépe. V podobné situaci jako Francie jsou také Itálie a Španělsko: i jejich obyvatelé si pomalu ale jistě (na rozdíl od Němců) zvykají na představu, že Italem či Španělem může být i Asiat či muslim. Právě ve vztahu k islámu zde však velmi výraznou roli sehrává katolická církev, se kterou bude hlavně Itálie muset nadále počítat při vytváření všech imigračních a integračních politik – jako s partnerem, který zdarma podává pomocnou ruku, ale i jako s rozhodčím, který stanovuje jasné mantinely.

Ve vztahu k minulosti lze konečně velmi dobře definovat i sílu identity přijímajících států a její schopnost přizpůsobit se novým imigračním trendům. Jako nejtolerantnější lze (bez většího překvapení) popsat identitu britskou, relativně otevřená je i ta francouzská. Identity společností Španělska a Itálie lze zařadit někam doprostřed, zatímco Německo uzavírá peloton s jedním z nejkonzervativnějších přístupů vůbec, čímž mimo jiné dokazuje, že samotná dlouhodobost imigračního procesu přijetí většinovou společností v žádném případě nezajišťuje.

5.2 Prognózy společensko-bezpečnostního vývoje přijímajících společností

Lze-li přístup přijímajících zemí vymezit především pomocí postojů státu, potažmo přijímající společnosti, pro výhledy do budoucna je nutné rozlišovat mezi přistěhovalci s různým kulturně-etnickým zázemím. Oddělený pohled na imigranty s asijským a muslimským původem přitom vede k nevyhnutelnému závěru, že zatímco muslimské komunity se sice do evropské společnosti začleňují s určitými potížemi a v současnosti i blízké budoucnosti bude jejich postupná integrace do značné míry „bolestivá“, Asiaté zůstávají pro většinovou společnost spíše kuriózními sousedy, se kterými však (ne)udržují vztahy poněkud chladné a neutrální.

Z krátkodobého hlediska se tedy nejpravděpodobnější společensko-bezpečnostní vývoj jeví následovně. Muslimské komunity budou dále narůstat, postupně však bude

(v souladu s předpokládaným celosvětovým trendem) jejich populační dynamika slábnout a přibližovat se většinové společnosti (jak už tomu je například u tureckých imigrantů druhé generace v Německu). Zároveň bude – v souvislosti s oslabující ekonomickou pozicí Evropy vzhledem ke zbytku světa a rostoucím restrikcím přistěhovalectví ze strany jednotlivých států i Evropské unie – slábnout příchod nových imigrantů do komunit. Už z takto zjednodušeného náčrtu a trendů uvedených výše je patrné, že v současné době a několika příštích dekádách zřejmě společensky-bezpečnostní profil muslimů vykazuje a vykazovat bude největší rizikovost vůbec. Odlišnou identitu mu dodávají přistěhovalci první generace, kteří dodnes zachovávají modely přijaté v zemi původu, a část přistěhovalců druhé generace, které většinová společnost není schopná přijmout. Důležitou roli hrají i vztahy s domovinou, které zůstávají silné, a přetrvávající příliv nových imigrantů vlastní kultury. Nezanedbatelný je konečně i dopad vládních politik, kterým se ne vždy daří efektivně přistěhovalce vtáhnout do společnosti nebo dokonce vedou k různým druhům diskriminace a segregace.

U asijských imigrantů je kulturní identita obecně slabší ve smyslu náboženství, zároveň se ve vztahu k přijímající společnosti ukazují daleko flexibilnější a ekonomicky přizpůsobivější. To však v žádném případě neřeší otázky identity a vznik jednotné, funkční společnosti: asijští přistěhovalci přebírají od přijímající společnosti jen ty modely chování, které sami vnímají jako vhodné a přínosné. Zároveň budou kvůli svému fyzickému vzhledu (alespoň v některých zemích) nadále vnímáni jako odlišní a cizí. Je velmi složité předpovídat, jak se bude jejich situace vyvíjet, do značné míry to ostatně závisí i na těžko předvídatelné síle migrace z Asie do Evropy. Z politického hlediska by však rozhodně bylo na místě začít se právě specifickou problematikou asijských přistěhovalců zabývat. Už proto že jejich diaspory v mnoha aspektech (od ekonomického vystupování až po vztah ke společnosti) začínají připomínat ty židovské, které nakonec za své dlouhodobé nesplynutí s většinovou společností velmi nešťastně zaplatily.

5.3 Teoretická východiska pro dlouhodobá řešení napětí mezi většinovou společností a kulturně odlišnými přistěhovalci

Posledním závěrem, který je v rámci tohoto textu možné učinit, je naznačení těch opatření, která se pro odlehčení společensko-bezpečnostnímu napětí z dnešního pohledu jeví jako nejlepší. Za zcela zásadní předpoklad je přitom nutné označit souběžné působení ve třech hlavních směrech: na přistěhovalce první generace, na jejich potomky a na většinovou společnost.

Ve vztahu k nově příchozím přistěhovalcům se jednoznačně nejdůležitějším cílem stává prolomení jazykové bariéry doplněné kurzy pro porozumění dějinám, kultuře, ale i chování současné společnosti. Pro přistěhovalce druhé generace, kteří už tyto základní znalosti a dovednosti získávají automaticky, se priority posouvají směrem k lepší (kulturní a společenské) integraci. Ta je podmíněna především kvalitním školstvím, jehož vytvoření se však dodnes ve většině zemí nepodařilo. Třetí a poslední pilíř celého systému je vůbec ten nejtěžší na vybudování i zabezpečení: působení na většinovou společnost musí být soustavné a dlouhodobé, tak aby se původní i nové obyvatele podařilo sjednotit do jediné, společné identity založené ne na diskriminaci a předsudcích, ale na hlubším pocitu sounáležitosti.

Závěr

Cílem této práce bylo hlouběji prozkoumat societálně-bezpečnostní rizika spojená s přílivem kulturně odlišných imigrantů (muslimů a Asiatů) do západní Evropy pomocí rozboru situací ve velkých státech. I přes zjevný nedostatek literatury přímo zaměřené na problematiku identit či společenské bezpečnosti se zde podařilo vytvořit smysluplný nástin situace ve státech jižní Evropy (Francii, Itálii, Španělsku), Spojeném království a Německu. Byla zvýrazněna témata specifická pro tu kterou zemi či naopak problémy, které se v různé míře opakují všude, a nakonec bylo možné vyslovit základní předpoklady týkající se budoucnosti popisovaných států, potažmo celé Evropy.

Jak se dalo předpokládat, muslimové a Asiaté se v přijímajících společnostech chovají poněkud odlišně a zatímco u prvních je jistá naděje, že problémy budou postupně slábnout, druzí se jeví nevyzpytatelně a mohou představovat větší riziko v delším časovém horizontu. Stejně tak hrají významnou roli imigrační a integrační postoje většinových společností a vlád jednotlivých států: i přes současné snahy o jednotnější Evropu se zde vyskytují různé společnosti a různé druhy identit. Právě přistěhovalectví je do jisté míry dokáže odhalit a postavit každý národ před huntingtonovské otázky, *kdo jsme?* a *jak jsme se tím stali?*

Tato práce poukazuje nejen na to, jak zajímavou a neprobádanou oblastí je společenská bezpečnost v kontextu imigrace, ale i na to, jaké důležitosti tato problematika nabývá v současné Evropě. Fukuyama i další odborníci už dnes o starém kontinentu hovoří jako o *„tikající bombě“*[121], která bude v blízké budoucnosti například *„živnou půdou i bitevním polem v boji mezi radikálním islamismem a liberální demokracií“*[122]. O tom, jak se bude skutečně situace vyvíjet do budoucnosti, ale rozhodují především většinové společnosti a politické elity. Je proto klíčové, aby jak na odborné

[121] Fukuyama, F. (2006). *Identity, Immigration & Democracy, str. 15; dostupné z: http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf [ke 2.12.2010]*

[122] ibid., *str. 6*

úrovni tak mezi politiky a širokou veřejností proběhla diskuze ohledně vymezení společné identity, jejích zdrojů i budoucnosti.

Bibliografie

Monografie a kapitoly z monografií

Buzan, Barry, Waever, Ole a de Wilde, Jaap. 2005. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu.* Brno : Centrum strategických studií, 2005. 80-903333-6-2.

Geddes, Andrew. 2002. Migrace v rozšířené Evropě. *Migrace v rozšířené Evropě.* Praha : British Council, 2002.

Huntington, Samuel. 1996/2001. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu.* Praha : Rybka publishers, 1996/2001. 80-86182-49-5.

Szaló, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vědění o nich.* Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. 978-80-7325-136-9.

Tematické zprávy výzkumných skupin

Bosswick, Wolfgang a Heckman, Friedrich. 2006. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities.* [Dokument] Dublin : European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006.

CARITAS/MIGRANTES. Scheda Dossier statistico 2006. *www.caritasroma.it.* [Online] [Citace: 14. 11 2010.] http://www.caritasroma.it/Portals/3/Dossier2006.pdf.

Constant, Amelie F., Nottmeyer, Olga a Zimmerman, Klaus F. 2009. Cultural Integration in Germany. *IZA.* [Online] 12 2009. [Citace: 30. 11 2010.] http://ftp.iza.org/dp4675.pdf.

Haas, Anette a Damelang, Andreas. 2007. *Labour market entry of migrants in Germany – Does cultural diversity matter?* [Dokument] Hamburg : Hamburg Institute of International Economics (HWWI), 2007. 1861-504X.

Hansen, Randall. 2007. Country Profile 12: United Kingdom. *focus Migration.* [Online] 12 2007. [Citace: 22. 11 2010.] http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_12_UnitedKingdom.pdf.

International Crisis Group. 2007. Islam and Identity in Germany. *International Crisis Group.* [Online] 14. 3 2007. [Citace: 30. 11 2010.] http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/181_islam_in_germany.ashx.

Keibrink, Alex. 2008. Country Profile 6: Spain. *focus Migration.* [Online] 2008. [Citace: 14. 11 2010.] http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_06_Spain-08.pdf.

Lavenex, Sandra. 2009. Country Profile 17: European Union. *focus Migration.* [Online] 3 2009. [Citace: 1. 11 2010.] http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_17_EU_01.pdf.

Ministero dell'Interno. 2010. L'immigrazione in Italia tra identità e pluralismo culturale. *www.nomisma.it.* [Online] 1 2010. [Citace: 14. 11 2010.] http://www.nomisma.it/fileadmin/User/Conf0909/Atti_conferenza.pdf.

—. 2007. Primo rapporto sugli immigrati in Italia. *www.interno.it.* [Online] 2007. [Citace: 14. 11 2010.] http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0673_Rapporto_immigrazione_BARBAGLI.pdf.

OECD. 2006. *From Immigration to Integration: Local Solutions to a Global Challenge.* Paris : OECDpublishing, 2006. 92-64-02895-1.

—. 2010. *International Migration Outlook 2010.* Paris : OECDpublishing, 2010. 978-92-64-08601-2.

Özcal, Veysel. 2007. Country Profile 1: Germany. *focus Migration.* [Online] 5 2007. [Citace: 10. 11 2010.] http://www.focus-migration.de/uploads/tx_wilpubdb/CP01_Germany_v2.pdf.

Odborné články

Ambrosini, Maurizio. 2007. Italiani col trattino: figli dell'immigrazione in cerca di identità. *www.iperbole.bologna.it.* [Online] 2007. [Citace: 14. 11 2010.] http://www.iperbole.bologna.it/politichedelledifferenze/getBinary.php?documentID=183 .

Anspaha, Katrine. 2008. The Integration of Islam in Europe: Preventing the radicalization of Muslim diasporas and counterterrorism policy. *http://www.jhubc.it.* [Online] 25-27. 9 2008. [Citace: 22. 11 2010.] http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/026.pdf.

Bravo Moreno, Ana. 2002. Approaches to International Migration, Immigrant Women, and Identity. *Migraciones Internacionales.* Enero-Junio, 2002, Sv. 1, 2. e4-11de-aaae-8b008265c0a7&DocRulesView=Libero.

Ferrara, Pia Cariota a La Barbera, Francesco. L'effetto del conflitto realistico su pregiudizio sottile e manifesto: il caso cinese. *aipass.org.* [Online] [Citace: 14. 11 2010.] http://www.aipass.org/paper/piacariota.pdf.

Fukuyama, Francis. 2006. Identity, Immigration & Democracy. *Journal of Democracy.* [Online] 2006. [Citace: 2. 12 2010.] http://www.journalofdemocracy.org/articles/gratis/Fukuyama-17-2.pdf.

Giovannini, Dino, Pintus, Andrea a Vezzali, Loris. 2008. L'atteggiamento maggioritario nei confronti delle strategie di acculturazione minoritarie: l'importanza di considerare piu livelli di analisi. *aipass.org.* [Online] 18-19. 9 2008. [Citace: 14. 11 2010.] http://www.aipass.org/paper/giovannini.pdf.

Limage, Leslie J. 2000. Education and Muslim Identity: The Case of France. *jstore.org.* [Online] 2 2000. [Citace: 5. 7 2010.] http://www.jstor.org/stable/3099852.

Ögelman, Nedim. 2003. Documenting and Explaining the Persistence of Homeland Politics among Germany's Turks. *jstore.org.* [Online] 2003. [Citace: 2. 7 2010.] http://www.jstor.org/stable/30037822.

Peach, Ceri. 1996. Does Britain Have Ghettos? *jstor.org.* [Online] 1996. [Citace: 5. 7 2010.] http://www.jstor.org/stable/622934.

Rastrelli, Renzo. 2000. Immigrazione cinese e criminalità: Analisi e riflessione metodologiche. *www.tuttocina.it.* [Online] 9 2000. [Citace: 14. 11 2010.] http://www.tuttocina.it/mondo_cinese/105/105_rast.htm.

Sanders, Jimy M. 2002. Ethnic Boundaries and Identity in Plural Societies. *Annual Reviews.* Annual Review of Sociology, 2002, Sv. 28.

van Zanten, Agnés. 1997. Schooling Immigrants in France in the 1990s: Success or Failure of the Republican Model of. *jstore.org.* [Online] 1997. [Citace: 2. 7 2010.] http://www.jstor.org/stable/3196062.

Další zdroje informací

Corriere della Sera. 2004. Aula islamica, arriva il no del provveditore. *corriere.it.* [Online] 14. 7 2004. [Citace: 2. 12 2010.] http://www.corriere.it/Primo_Piano/Cronache/2004/07_Luglio/13/aulaislamica.shtml.

Černý, Adam. 2010. Arabské jméno je ve Francii cejch. Imigranti si kvůli práci mění jména. *Ihned.cz.* [Online] 2. 9 2010. [Citace: 2. 12 2010.] http://zahranicni.ihned.cz/c1-46240750-arabske-jmeno-je-ve-francii-cejch-imigranti-si-kvuli-praci-meni-jmena.

Fazzino, Elysa. 2009. Crocifisso: battaglia retorica in un'Italia secolare. *ilsole24ore.it.* [Online] 6. 11 2009. [Citace: 14. 11 2010.] http://www.ilsole24ore.com/art/SoleOnLine4/Mondo/2009/11/visti%20da%20lontano-crocefisso-battaglia-retorica.shtml?uuid=ae1b1f28-ca

Hudalla, Anneke. 2010. Velké ztroskotání. *Respekt.* 2010.

Scrunton, Roger. 2008. Imigrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát. *Občanský Institut.* [Online] 1. 3 2008. [Citace: 1. 11 2010.] http://www.obcinst.cz/cs/evropa/Imigrace-multikulturalismus-a-nutnost-branit-narodni-stat-c1288/.